

Seminar

- Opis vzorca, pričakovani koncentracijski nivoji
- Argumentacija izbire analizne tehnike
  - razkroj in priprava vzorcev
  - uporabljena analizna tehnika
- Opis postopka
  - razkroj in priprava vzorcev
  - priprava standardnih raztopin
  - uporabljena analizna tehnika

Kromatografija- kvalitativna analiza

Kromatografija je »slepa »tehnika

Dokažemo lahko prisotnost neke (neznane) substance, ne moremo pa direktno ugotoviti za kakšno substanco gre!

Problem detektorjev!

Retencijski podatki (retencijski čas)- tr je značilen za substance – primerjava s standardnimi substancami!

Pomembna je ponovljivost retencijskih parametrov (eksperimentalni pogoji!)

Kromatografija- kvantitativna analiza

Računanje koncentracij

a) Umeritev s standardom (eksterni standard)

b) Umeritev z internim standardom

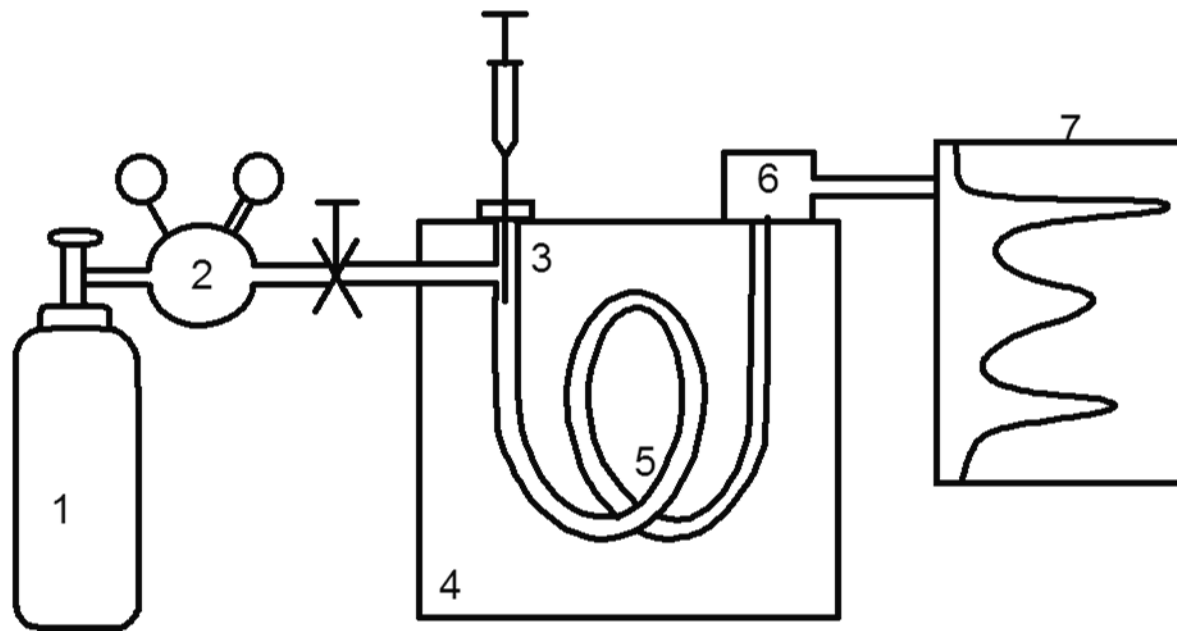
c) Normalizacija površin vrhov

Plinska kromatografija

Plinski kromatograf

- *injektor*
- *kromatografska kolona*
- *detektor.*

Plinski kromatograf

Plinska kromatografija

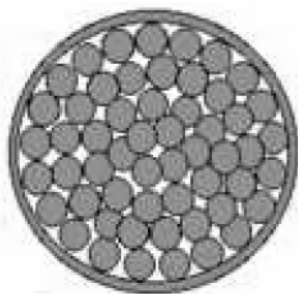
Kolone v GC

V plinski kromatografiji uporabljamo dve vrsti kolon: polnjene in kapilarne kolone.

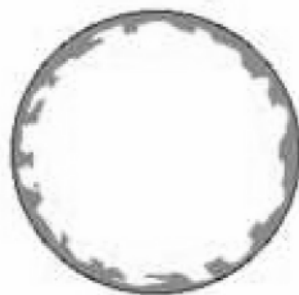
Kolone v GC

Vrste kolon

POLNJENE

KAPILARNE

Kolone v GC

Polnjene kolone ('packed columns'):

kovinske ali steklene z notranjim premerom od 2 - 8 mm in dolžine okrog 3 m. Napolnjene so s trdnim, inertnim polnilom, ki je prevlečen s tekočo stacionarno fazo (običajno od 10-20 %).

Velikost delcev polnila: 100/120 mesh (150 – 125 μm).

Notranji premer kolone: vsaj 8-krat večji od premera delcev polnila.

Kolone v GC

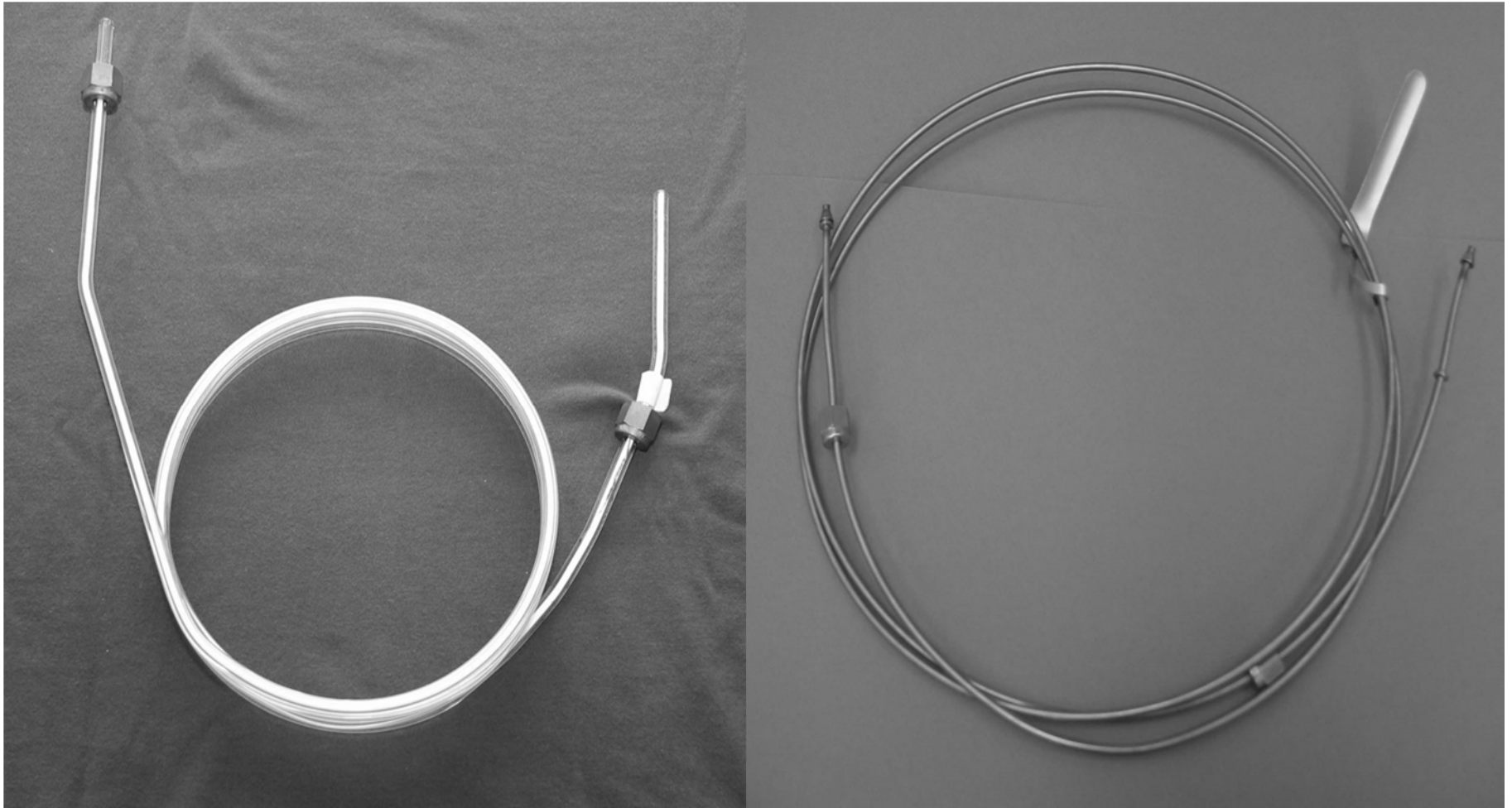
Kapilarne kolone (iz staljenega kvarca - 'fused silica'):

Notranji premer manjši od 1 mm, dolžina do 50 m.

Stene so prevlečene z ustrezno stacionarno fazo (1-2 μm) - WCOT ('Wall-Coated-Open-Tubular').

Prednosti: krajši časi analize, večja inertnost, daljša življenjska doba, boljša ponovljivost in visoke vrednosti N (učinkovitost) ter zmanjšano izcejanje ('krvavenje') stacionarne faze.

Polnjene kolone

Kapilarne kromatografske kolone

Detektorji za GC

TCD-Thermal Conductivity Detector

FPD-Flame Photometric Detector

PID-Photoionization Detector

NPD-Nitrogen Phosphorus Detector

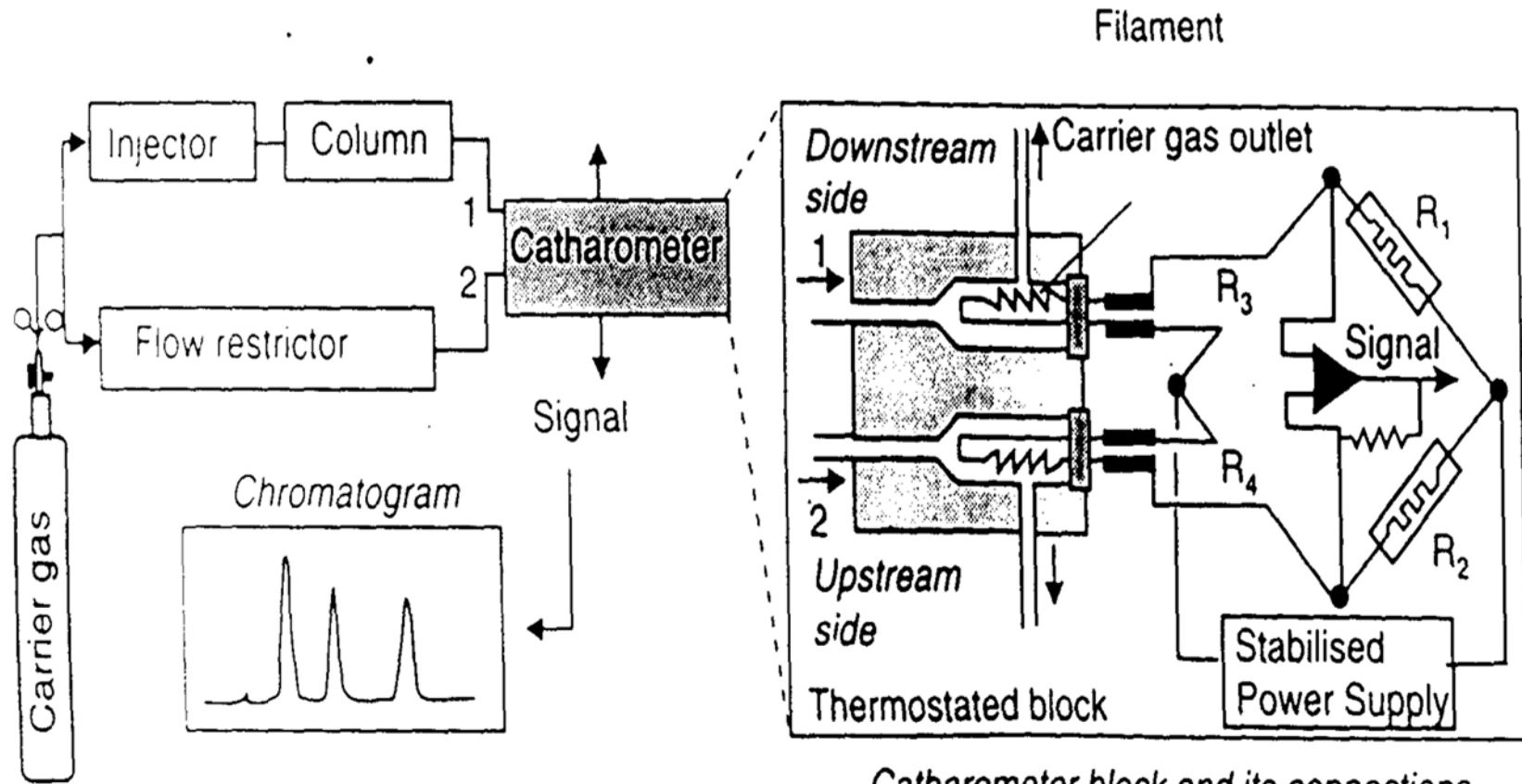
FID-Flame Ionization Detector

ECD Electron Capture Detector

Detektorji

- **Pretočne majhne celice (volumen $\sim 1/20$ volumna nosilnega plina s spojino)**
- **Uporaba "make up"plina**
- **hiter odziv**
- **Nizka meja zaznave (specifika detektorja in spojine)**
- **Linearno območje**
- **Destruktivni in nedestruktivni detektorji (porušni detektor)**

TCD-HCD

TCD-HCD

Analiza plinov

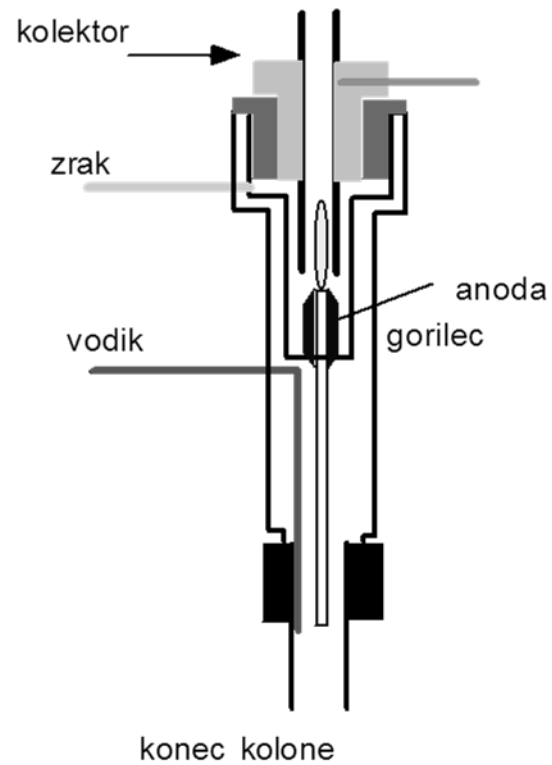
Izbira nosilnega plina

**Nedestruktivni - preparativna
kromatografija**

Visoka meja zaznave

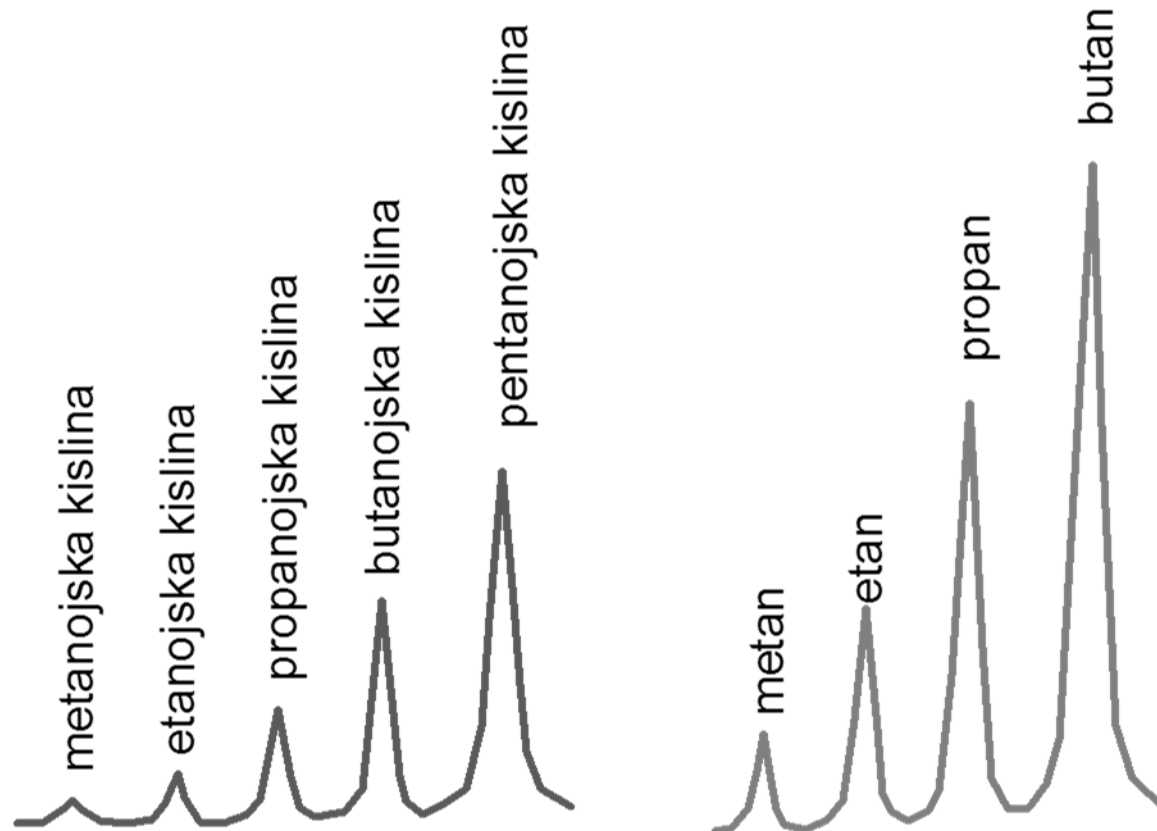
plin	Toplotna prevodnost (W/mst)
argon	147. 10⁻⁴
dušik	251
vodik	1754
helij	1558
metan	300

Plamenski ionizacijski detektor

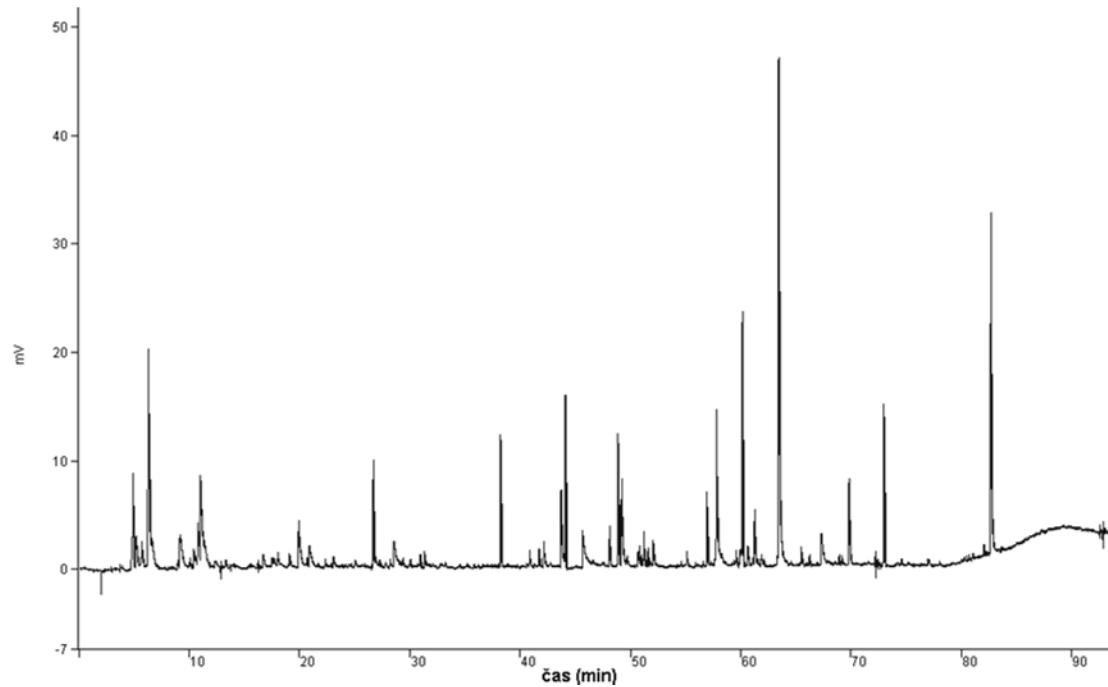

Plamenski ionizacijski detektor

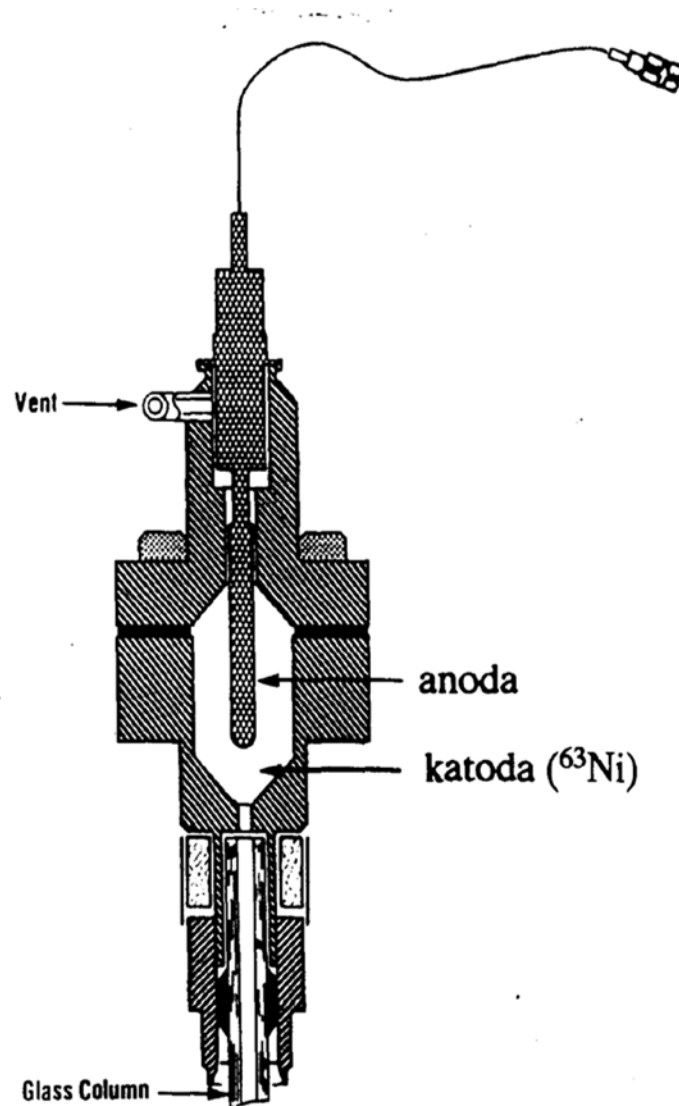
Posebni primeri kvantitativne analize

Signal je sorazmeren številu C atomov v molekuli.

Faktor občutljivosti na enoto mase ogljikovodikov je konstanten.

ECD

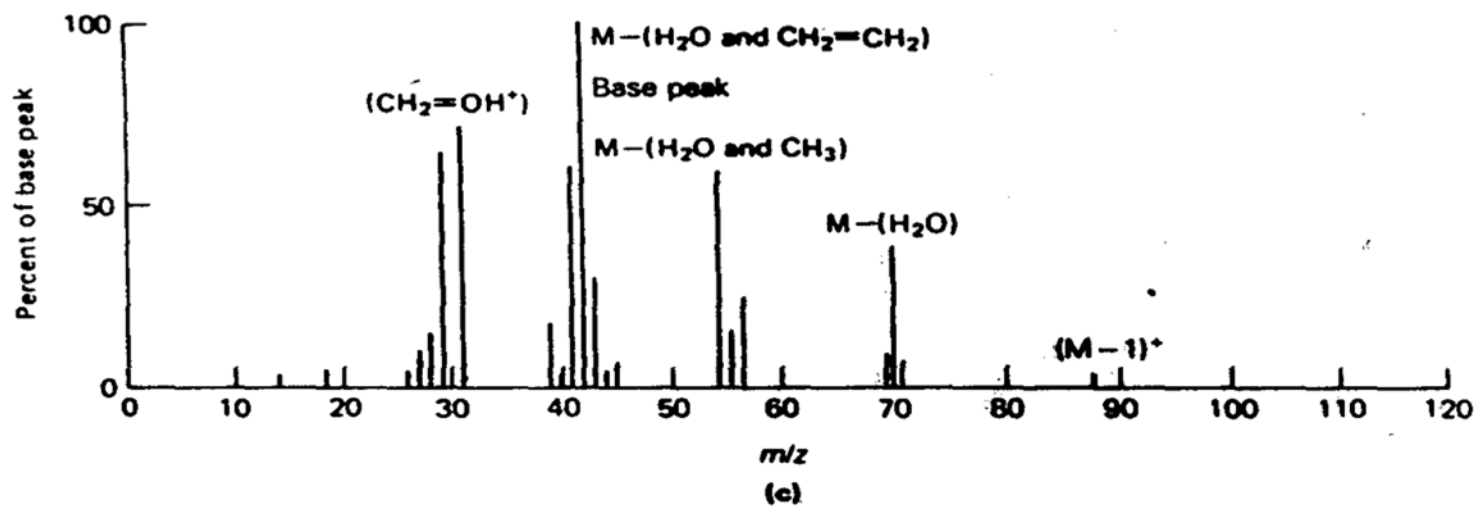
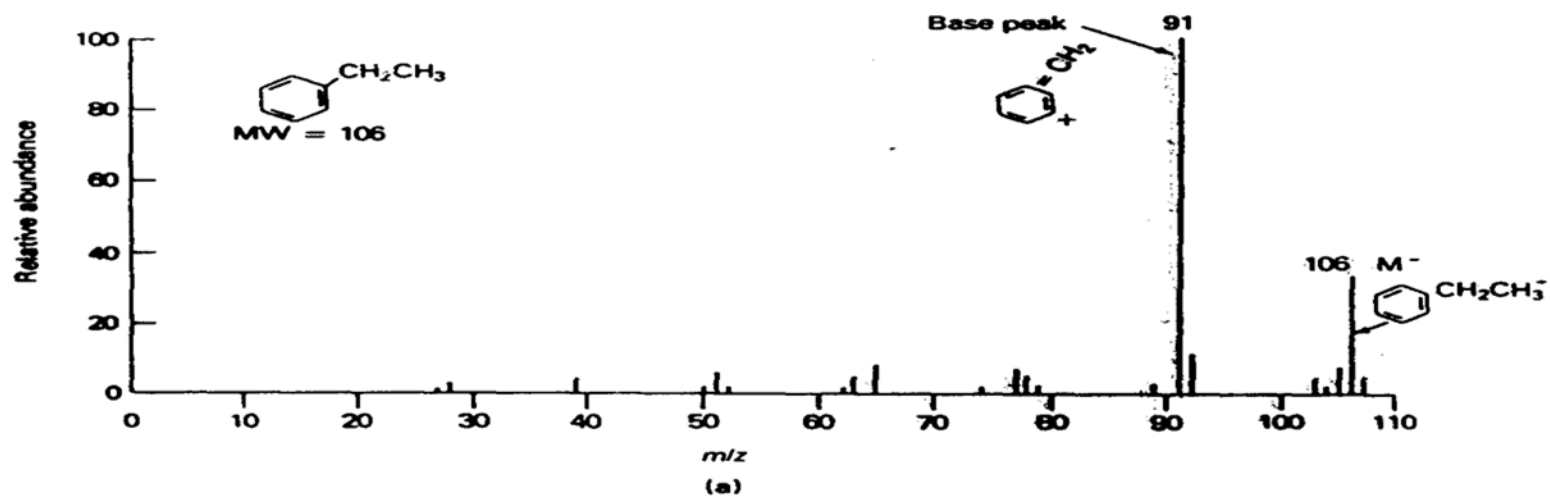
Za spojine, ki vežejo elektrone

Selektivni

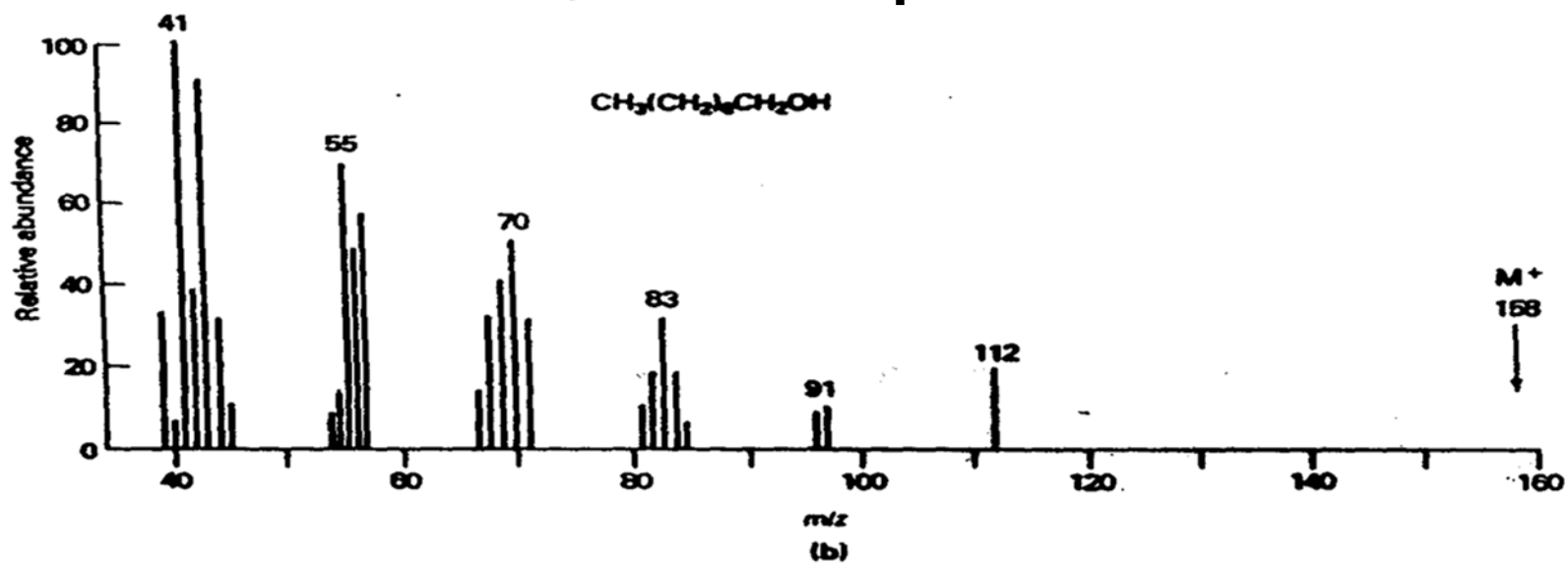
Nizka meja zaznave pg-spojine

Ozko linearno območje

EI mass spectra

EI, CI mass spectra

TEKOČINSKA KROMATOLOGRAFIJA

HPLC - High Pressure Liquid Chromatography , High Performance Liquid Chromatography)

Princip:

Komponente (topljenec) raztopimo in jih nato pod visokom pritiskom (do 200 barov) potiskamo skozi (kovinsko) kolono s pomočjo mobilne faze.

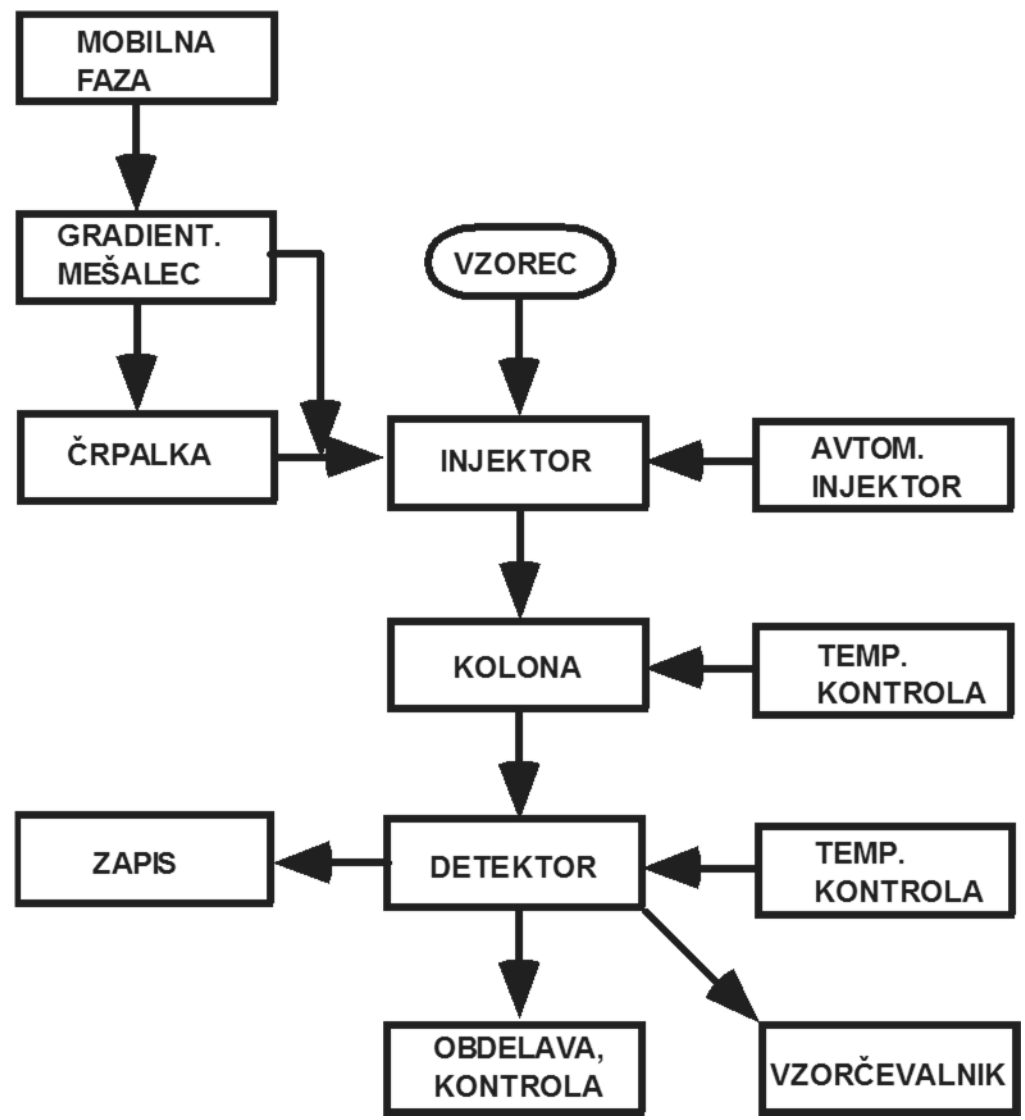
1 bar = 10^5 Pa

1 psi = 6894,76 Pa

TEKOČINSKA KROMATOLOGRAFIJA

KOMPONENTE HPLC SISTEMA:

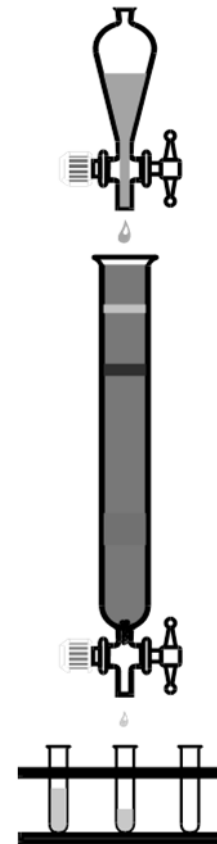
- rezervoar z mobilno fazo,
- črpalka,
- injektor,
- kolona z detektorjem in
- rekorder

Klasična kolonska kromatografija

- Na kolono naneseemo vzorec, nato pustimo teči topilo
- Topilo teče zaradi gravitacije
- Zbiramo posamezne frakcije
- Analiziramo posamezne frakcije

HPLC

- Uporabljamo visokotlačno črpalko
- Kolone so polnjene z majhnimi delci
- Uporabimo "on-line" detektor

Mobilna faza

Značilna topila:

ADSORPCIJA/PORAZDELITEV

NORMALNA FAZA: heksan, metilenklorid, kloroform,
metanol, acetonitril

REVERZNA FAZA: metanol/voda, acetonitril/voda,
reagenti z ionskimi pari

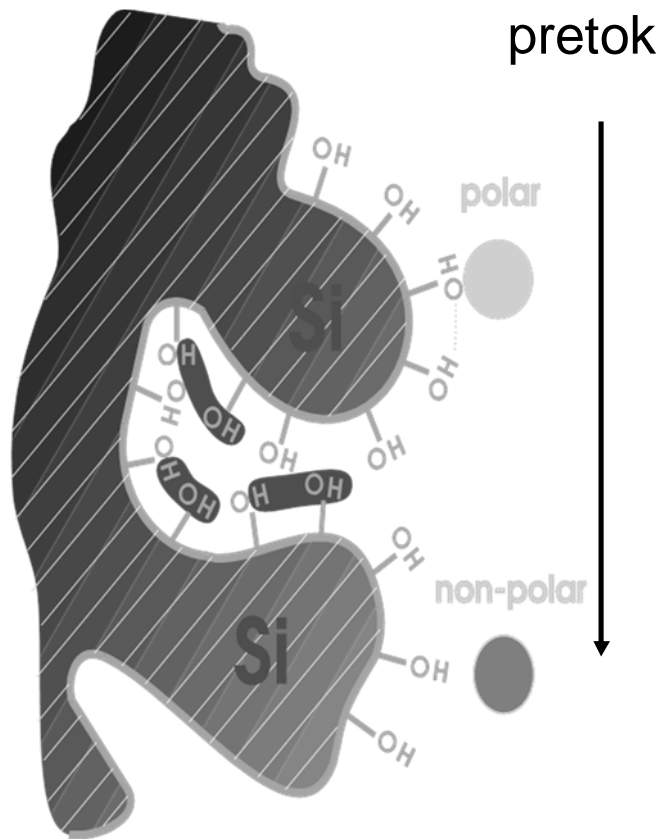
IONSKA IZMENJAVA: vodne pufrske raztopine

IZLOČITVENA KROMATOLOGRAFIJA: tetrahidrofuran,
kloroform

Vrste HPLC

- Normalna faza (NP)
- Reverzna faza (RP)
- Ionska izmenjava (IEC)

Normalna faza

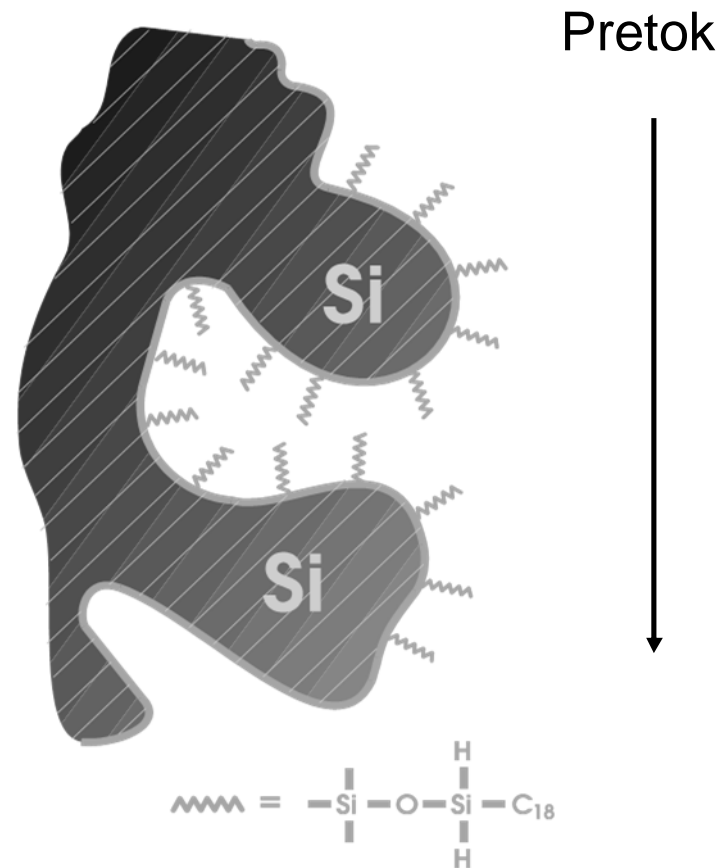
- Polarna stacionarna faza (SiO_2 , Al_2O_3)
- Nepolarna mobilna faza (n.pr., heksan, metilen klorid)
- Ločujemo polarne spojine

HPLC z normalno fazo

- Ločevanje temelji na adsorpciji/desorpciji analita na polarno stacionarno fazo
- Primerna za ločevanje izomerov in čiščenje vzorcev
- Voda v mobilni fazi spreminja lastnosti kolone

Reverzna faza

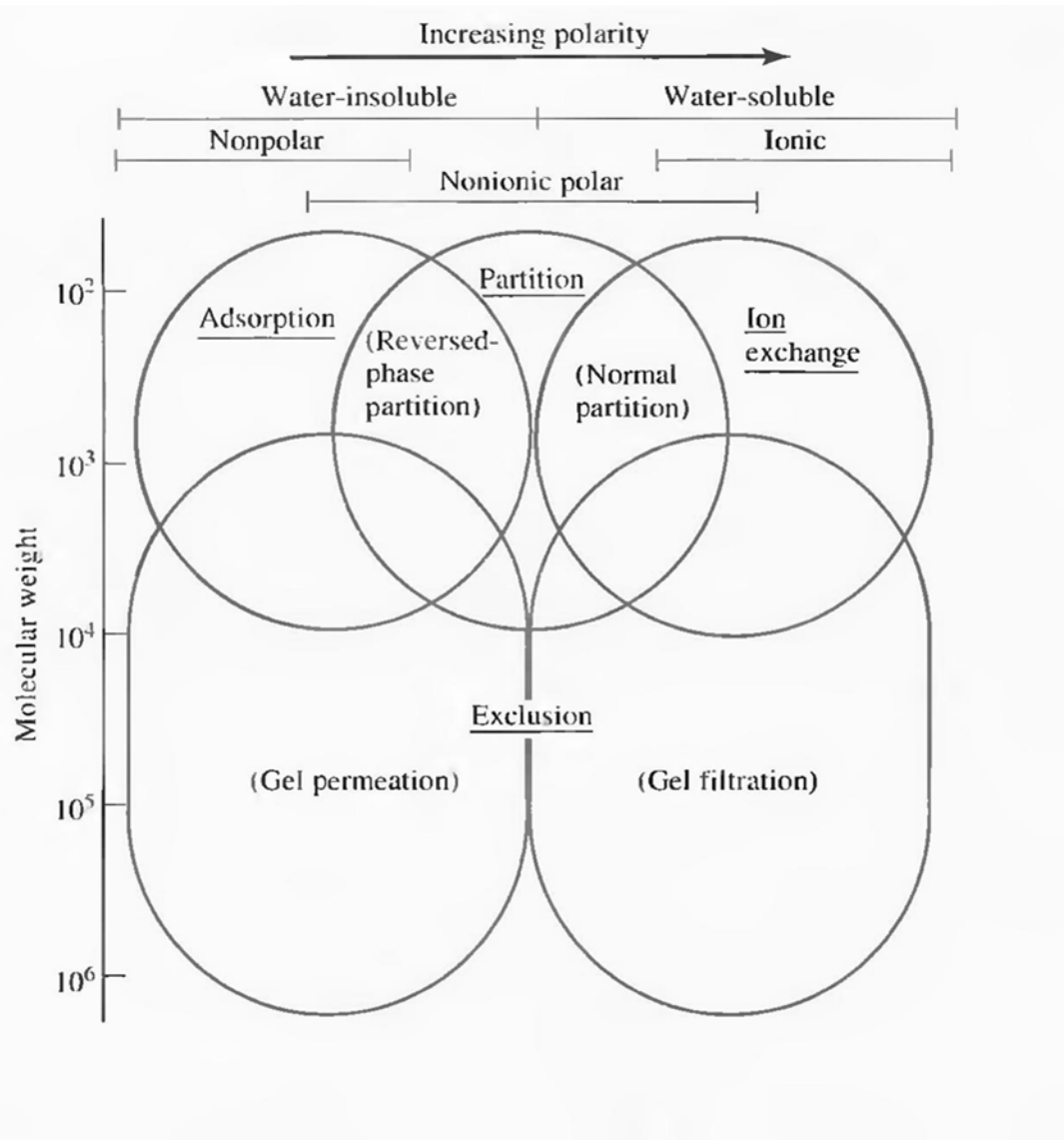
- Nepolarna stacionarna faza (n.pr., C₁₈)
- Polarna mobilna faza., (voda, metanol, acetonitril)
- Ločujemo nepolarne spojine

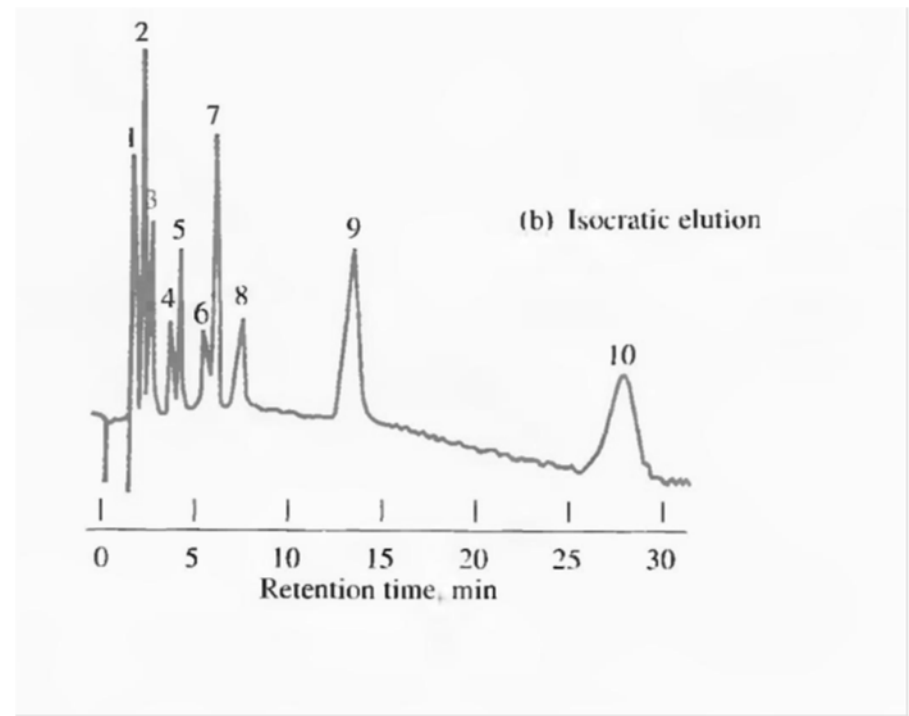
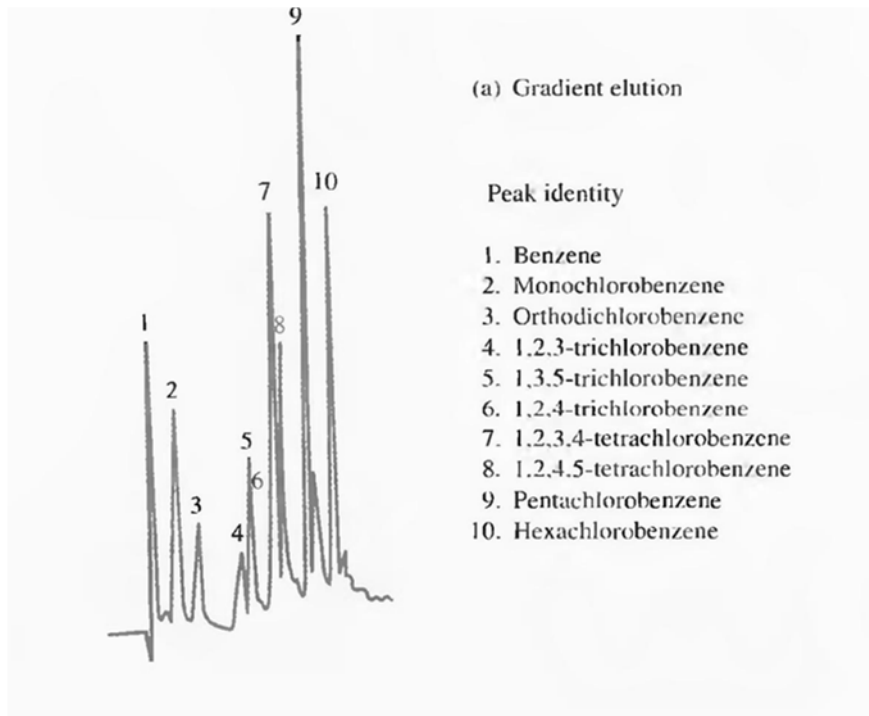
Reverzna faza

- Ločevanje temelji na porazdelitvi analita med mobilno in stacionarno fazo (hidrofobne interakcije)
- Predvidimo lahko vrstni red elucije
- Primerna za ločevanje majhnih molekul

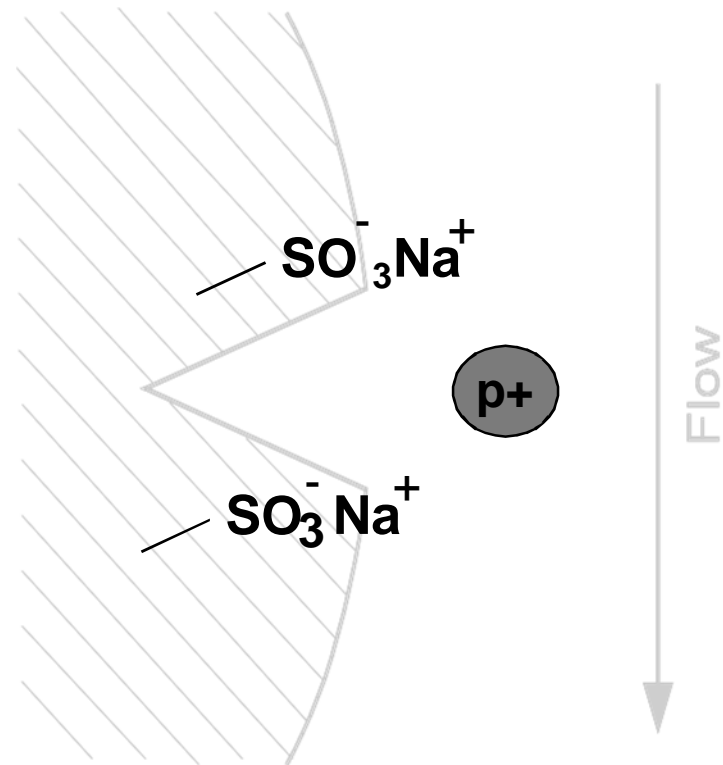
Izokratska/gradientna elucija

Ionska kromatografija

Nosilec

- 2 vrsti: kationska in anionska izmenjava
- Stacionarno fazo predstavljajo ionske skupine, ki so vezane na trdne nosilce
- Ionska mobilna faza (pufer)
- Ločevanje ionskih substanc

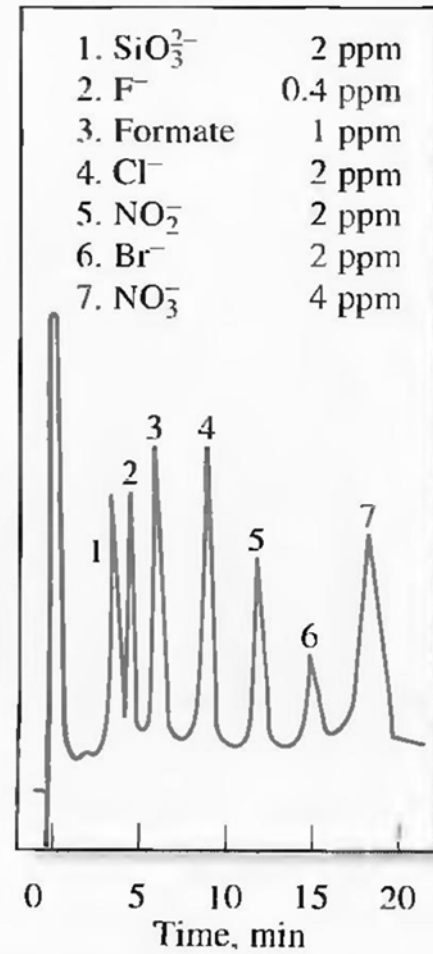
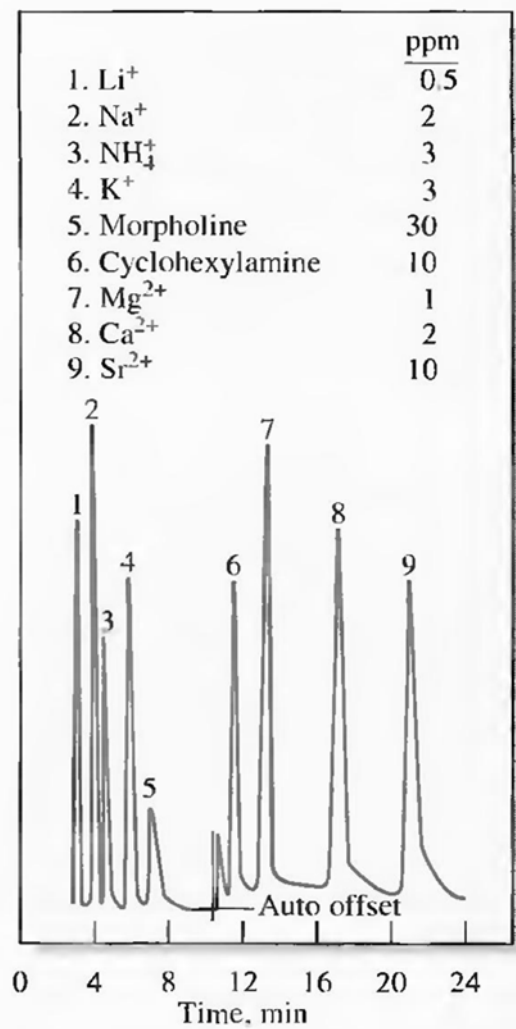

Kationski izmenjevalec

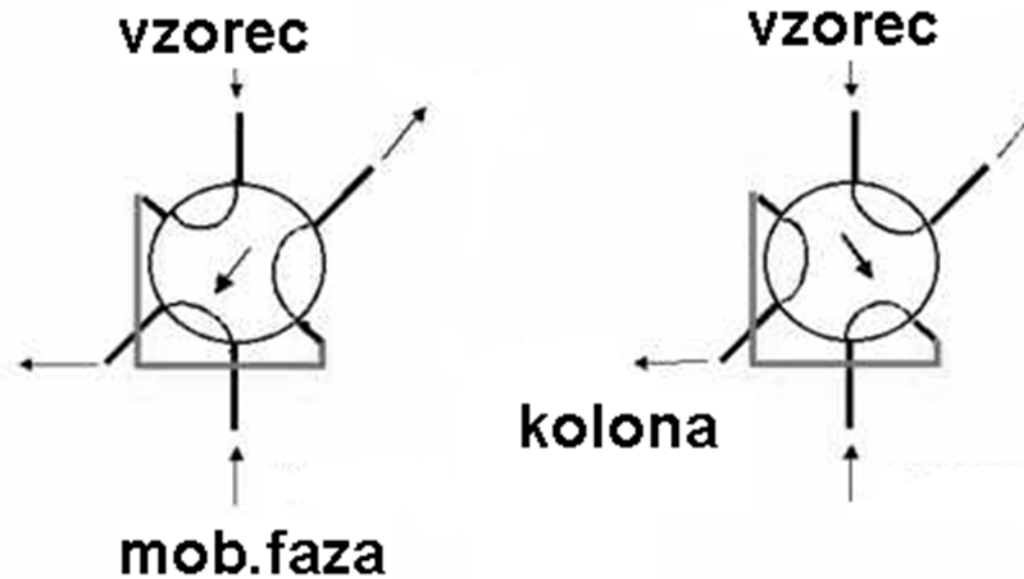
Ionska kromatografija

- Ločevanje temelji na ionskih interakcijah analita z ionskimi skupinami na stacionarni fazi in protiioni v mobilni fazi
- Tipične aplikacije: ločevanje amino kislin, anorganskih ionov (F^- , Cl^- , NO_2^-), polinukleotidov in proteinov, ...

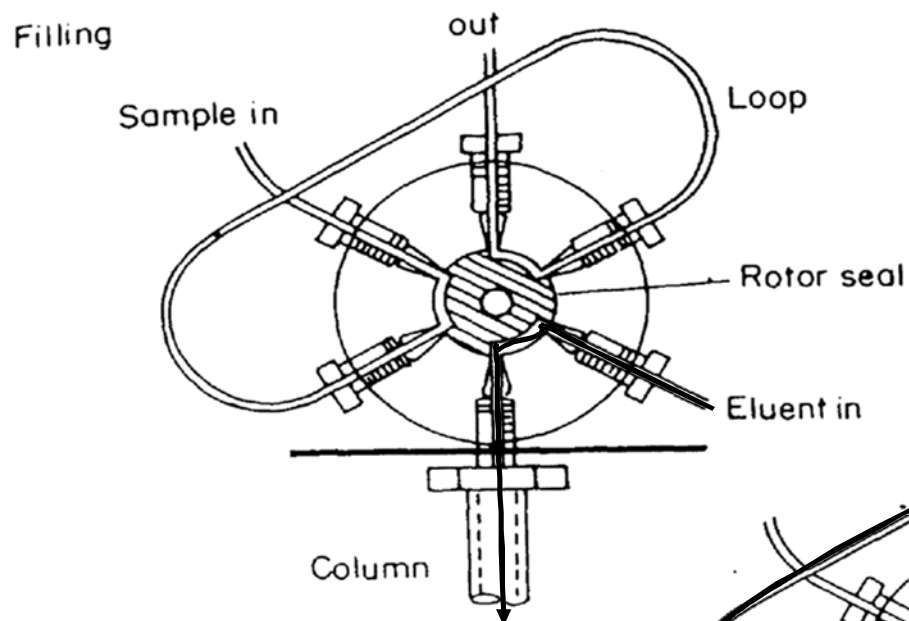
Ionska kromatografija

HPLC-injektor

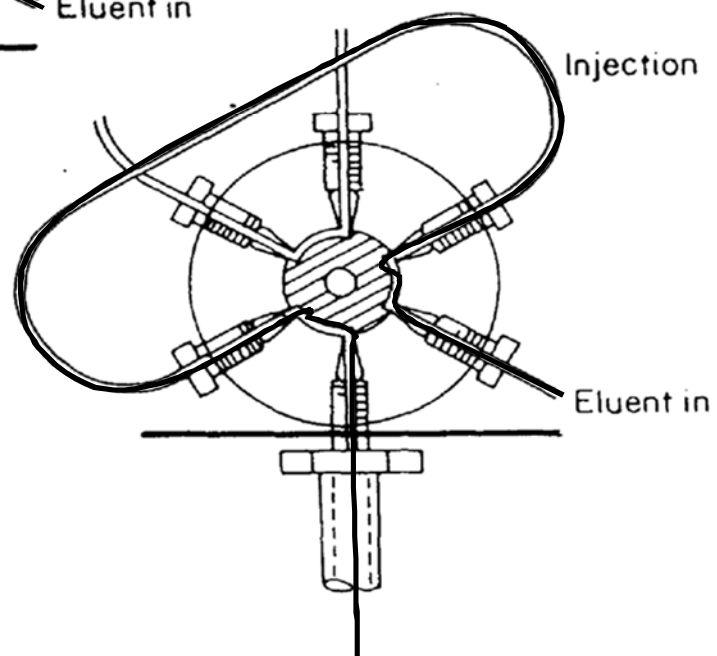

Injektorji (ročni/avtomatski)

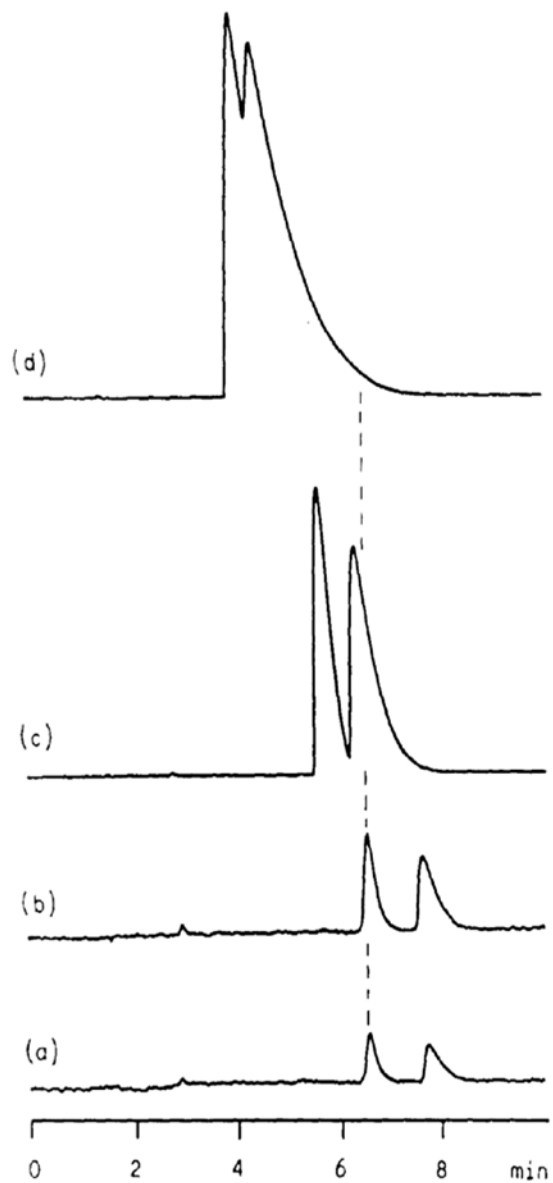

Volumen zanke majhen v primerjavi z V_m

od 1-100 μ l

Količina spojin na koloni

2mg

Cikloheksanon,
Ciklopentanon,
NP

200 μ g

10 μ g

5 μ g

HPLC črpalke

Zahteve:

1. Črpanje konstantnega volumna (tekočine) mora biti neodvisno od "povratnega pritiska" (upora) kolone.
2. Pretok mobilne faze (tekočine) mora biti brez "pulziranja" (nihanja), kar zmanjšuje šum detektorja
3. Na izhodu moramo doseči visok tlak(do 600 barov).
4. Dobro je, če lahko črpamo neomejeno množino topila (mobilne faze) z možnostjo recikliranja, isokratskega in gradientnega izpiranja.
5. Zaželeno je široko območje pretokov mobilne faze (do 10 ml/min) za različne HPLC tehnike.

HPLC kolona

- Dolžina 3-25 cm notranji premer 4,6 mm
- Velikost delcev 3-10 μm
- Pretok: 1-2 ml/min
- Tlak: 500-2000 psi
- 1 ng do 1mg vzorca
- 4000-13000 teoretskih podov
- Cena 150-300 \$
- 500-2000 injeciranj

HPLC-Kolone

Kolona je napolnjena z delci polnila (običajno velikost $<10 \mu\text{m}$), ki so prekriti s stacionarno fazo. Z izbiro ustreznih faz in ostalih pogojev, dosežemo separacijo večkomponentne mašanice v nekaj minutah.

HPLC-Kolone

Kolona povzroča upor v pretoku tekočine:

Čim daljša je kolona in čim manjši so delci, večji je upor.

Tlak pogosto podajamo v enotah Psi (pravilno Psig), t.j. "pounds-per-square-inch above gravity".

Pretvorbeni faktor 1 bar = 14,4 Psi.

HPLC- kolone

Kolone za HPLC so običajno iz nerjavnega jekla (za pritiske do 700 barov oz. 10000 Psi),

Za nižje tlake (pod 10 barov) lahko uporabimo steklene ali teflonske kolone. kolono temostatiramo.

HPLC-kolone

Izbira stacionarne faze (polnitve kolone) in mobilne faze je najpomembnejši del separacijskega postopka pri HPLC. Izbira je v veliki meri empirična.

Podatki iz literature!

HPLC-Detektorji

Detektorji

pretočni detektorji - celice z majhnim volumnom (10 μ l ali manjše).

Zahteve:

- visoka občutljivost,
- visoko dinamično območje in
- linearnost v širokem območju.

HPLC-Detektorji

Vrste detektorjev:

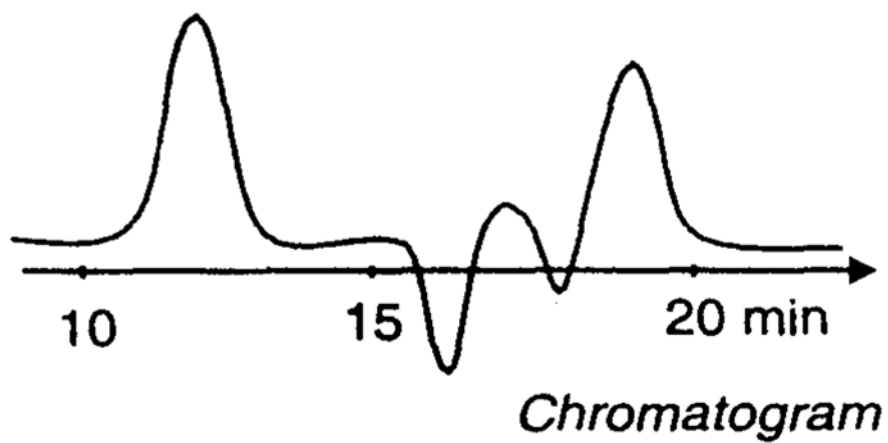
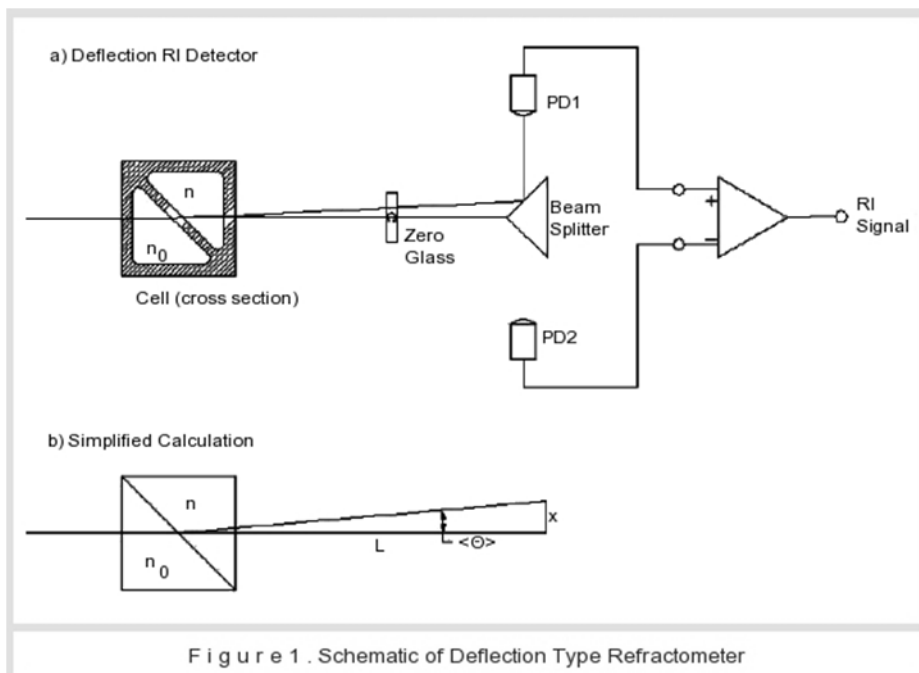
- Spektrofotometrični
- Fluorescenčni
- Elektrokemijski (Voltometrični)
- Lomni količnik (Refraktometrični)

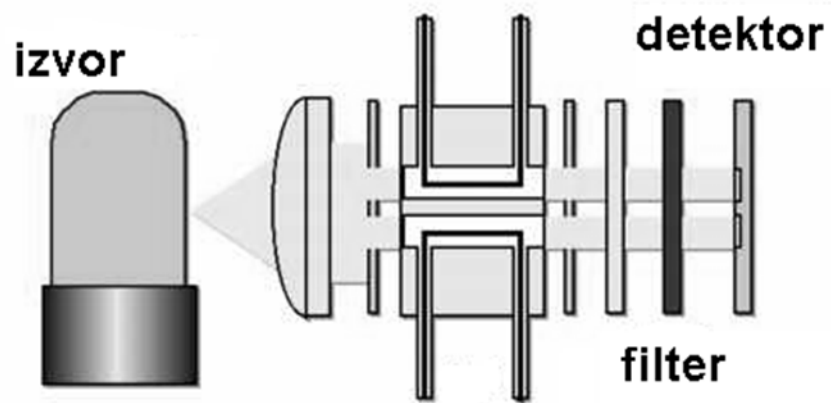
HPLC- Primerjava detektorjev

Lomni količnik	UV/VIS	Fluorescenca
Univerzalnost	Univerzalnost	Selektivnost
(konc. področje) μg	(konc. področje) ng	(konc. področje) ng - pg
Občutljiv na pretok in temperaturo	Neobčutljiv na pretok in temperaturo	Neobčutljiv na pretok in temperaturo
Snovi, ki ne absorbirajo svetlobe (ogljikovodiki, alifatski amini)	nenasičene aromatske spojine, karbonili...	Konjugirane aromatske spojine, kateholamini, polinukleotidi,....

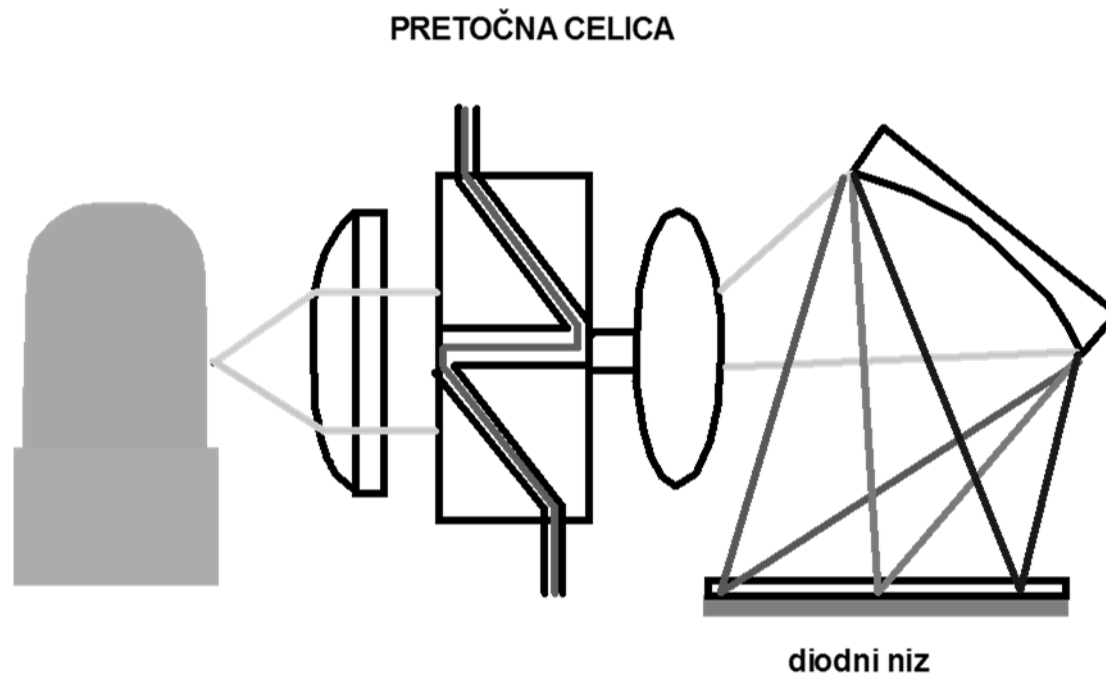
Refraktometrični detektorji

HPLC fotometrični detektor

HPLC DETEKTOR (Diode array)

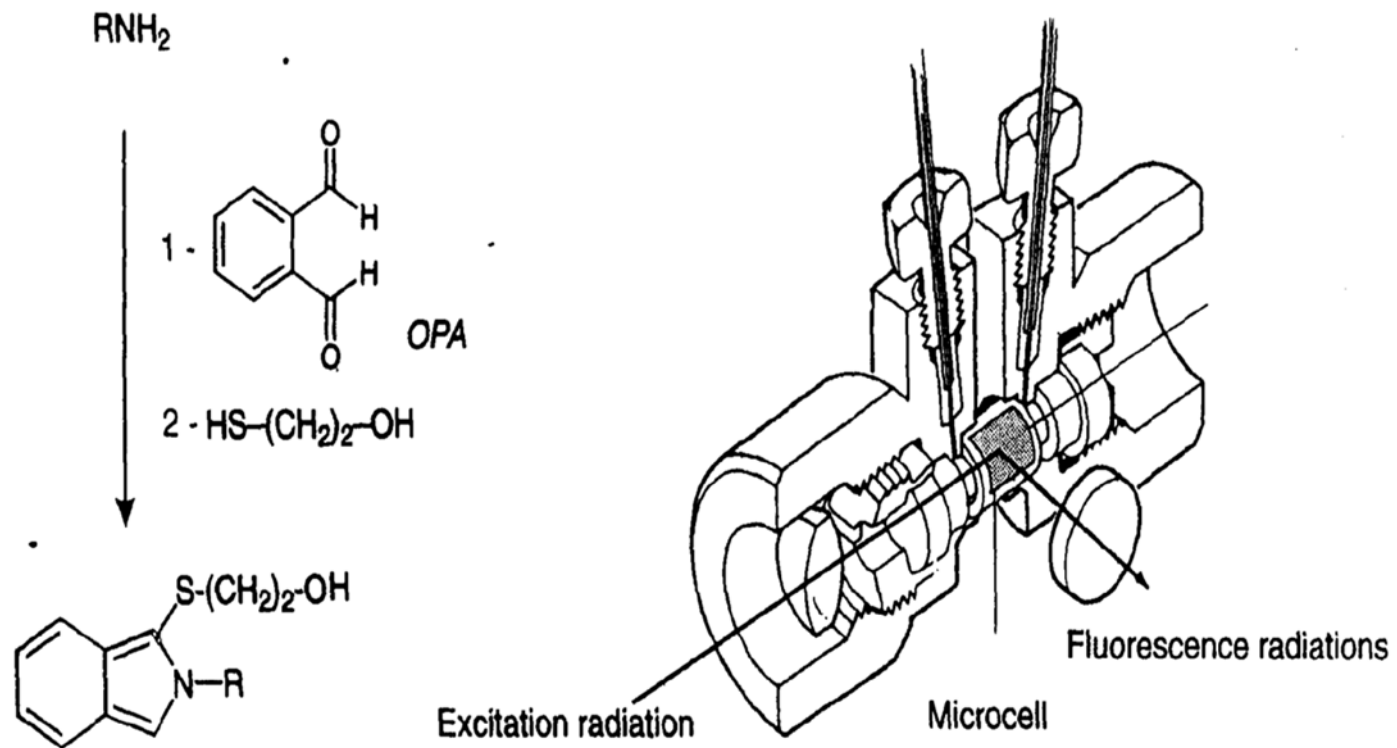

Fluorescenčni detektorji

- $I_f = I_o k (1 - e^{-\epsilon l c}) \sim k' c$ samo pri nizkih konc.
- Selektivnost (izbira dveh λ)
- Nizka meja zaznave (meritev emitirane svetlobe)
- LOD 20pg za B(a)piren
- Spojine, ki fluorescirajo:
  - Adrenalin
  - Triptofan
  - Aflatoksini
  - Opiati (LSD)
  - PAH
- Priprava derivatov, ki fluorescirajo
  - Primarne aminokisline - OPA (o-ftaldialdehid)
  - Sekundarne aminokisline - FMOC (9-fluorenilmetilkloromravljica kislina)

Fluorescenčni detektorji

HPLC- Ostali detektorji

- ELEKTROKEMIJSKI DETEKTOR

Velika občutljivost, velika selektivnost- analit mora imeti oksidativne ali redukativne funkcionalne skupine; npr. amini, ogljikovihidrati.

- DETEKTOR NA OSNOVI ELEKTRIČNE PREVODNOSTI

Majhna občutljivost

Velika selektivnost (ionske zvrsti!)

Uporaben za ionsko kromatografijo

HPLC-prednosti

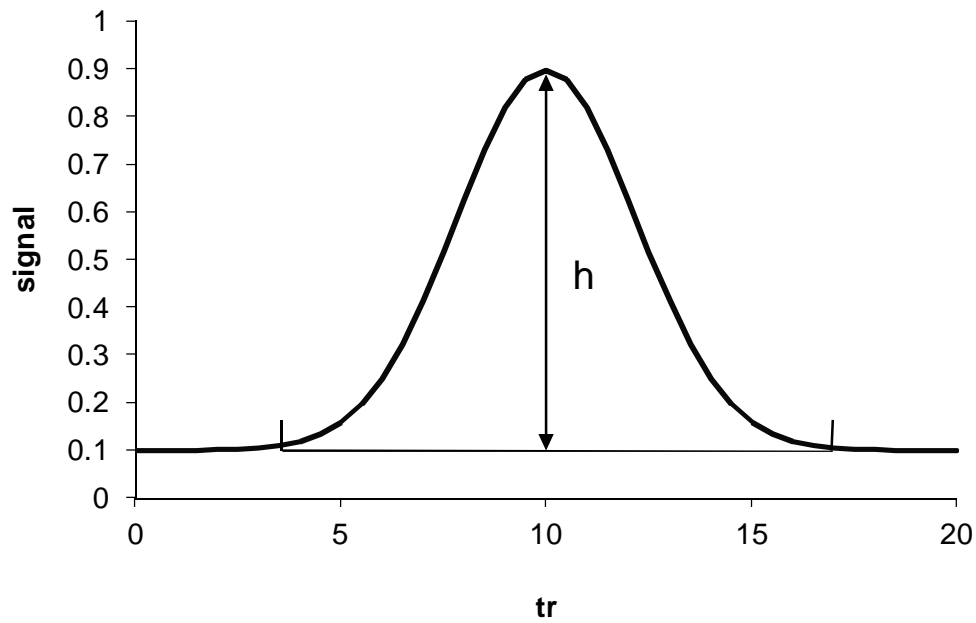
- Velika ločljivost
- Hitrost
- Občutljivost
- Ponovljivost
- Primerja za kvantitativno uporabo
- Možnost avtomatizacije
- Široka možnost uporabe

Identifikacija in kvantitativna analiza pri kromatografiji

Pravila identifikacije: retencijski podatki

1. Če retencijska časa za spojino A in standard nista enaka, potem spojina A ni enaka spojini v standardu.
2. Če je retencijski čas za spojino A enak retencijskemu času za standard, še ne pomeni, da je spojina A enaka spojini v standardu.
3. Če na mestu za spojino A ni kromatografskega vrha, potem se nahaja spojina A v vzorcu pod mejo zaznave.

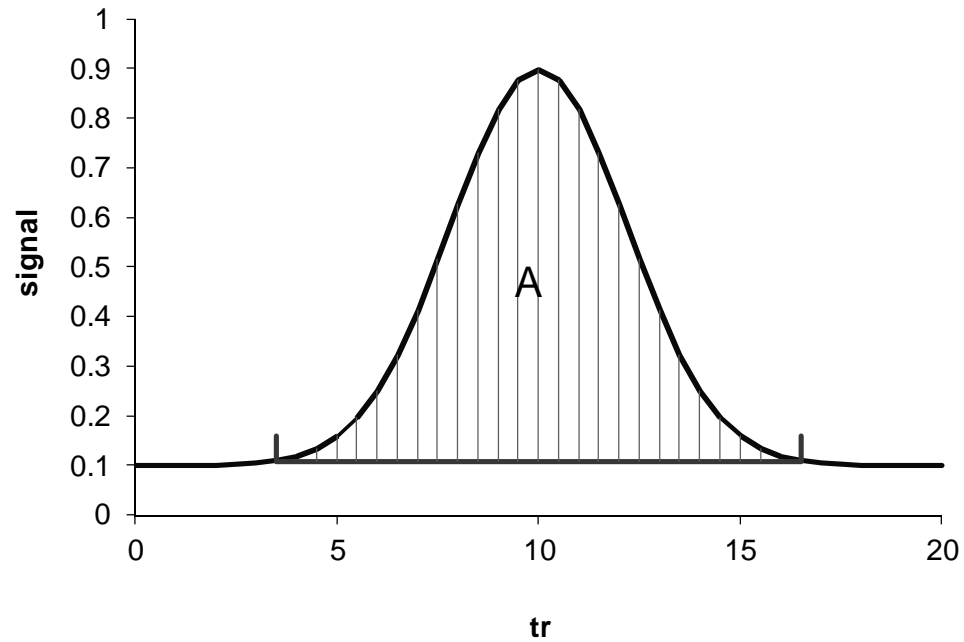
Kvantifikacija na osnovi merjenja višin

$$n = f(h)$$

- napaka 5-10%
- težave pri nizkih in visokih koncentracijah zaradi asimetričnih vrhov

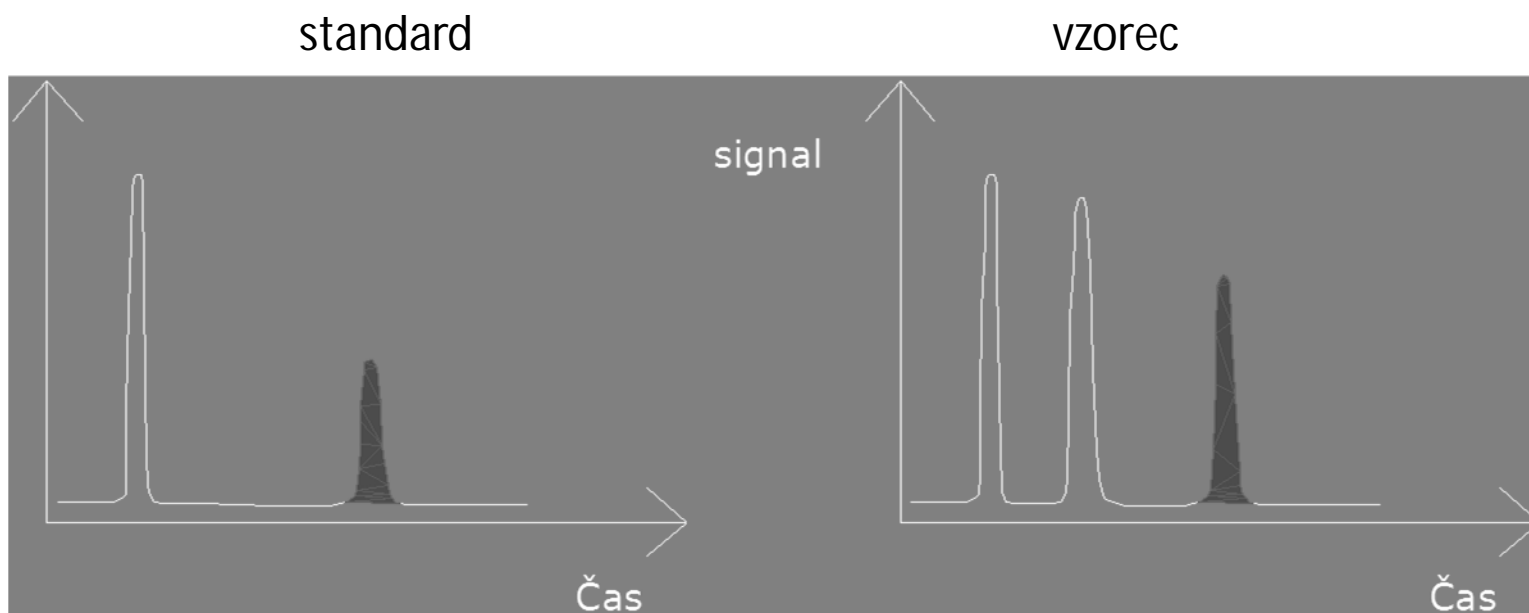
Kvantifikacija na osnovi merjenja površin

$$n = f(A)$$

- napaka 1-2%
- $C = f(A)$ v celotnem koncentracijskem območju

Eksterni standard

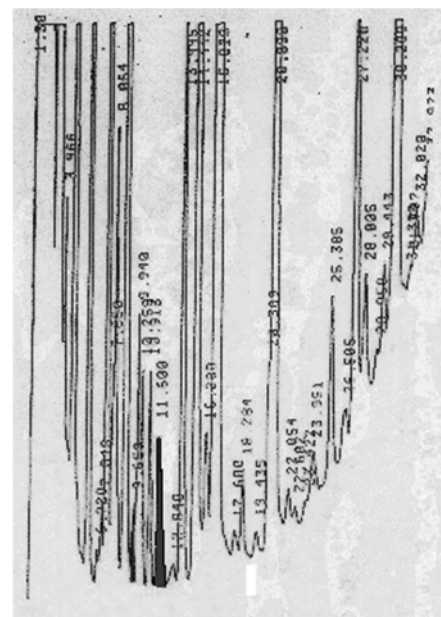
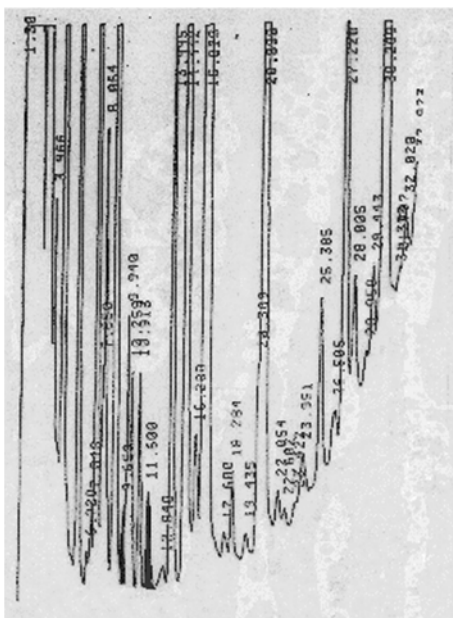
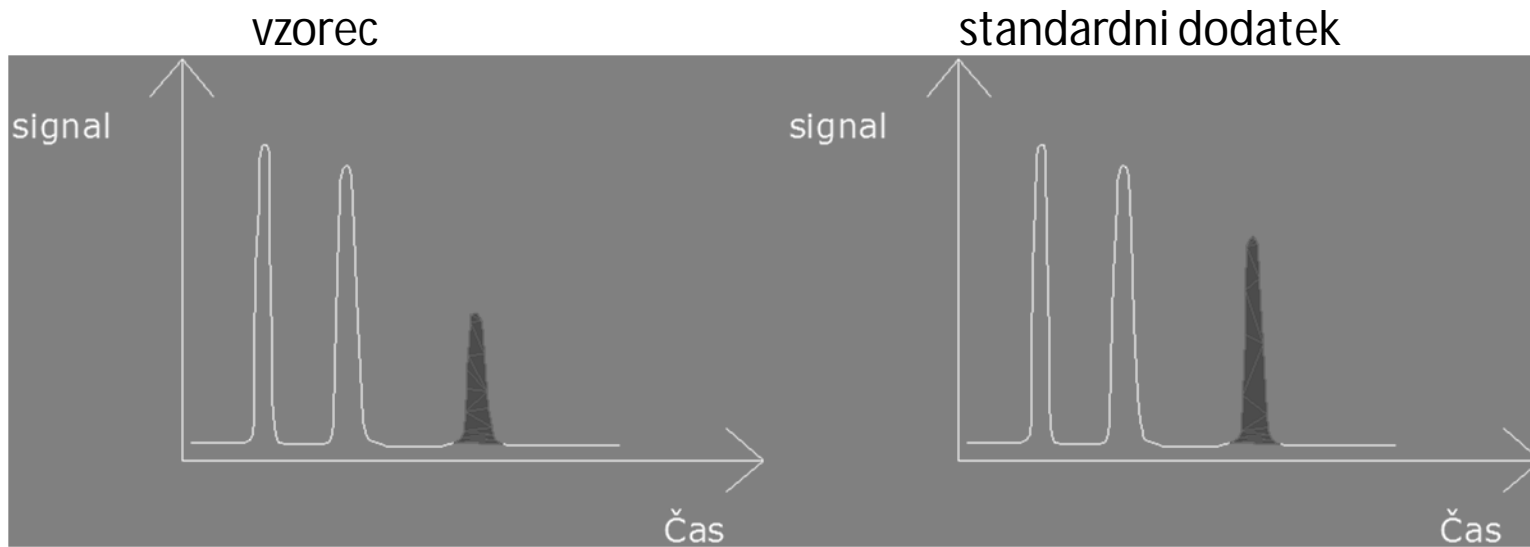

$$m_{st} = k * A_{st}$$

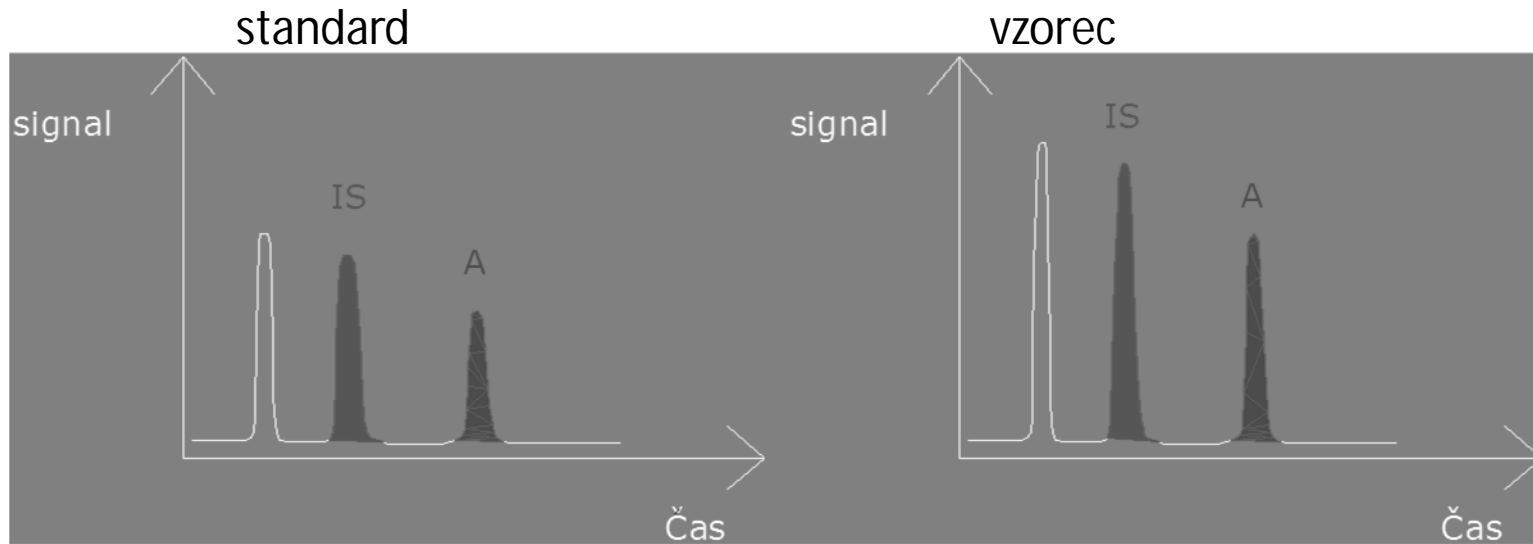
$$m_{vz} = k * A_{vz}$$

$$m_{vz} = m_{st} \frac{A_{vz}}{A_{st}}$$

Standardni dodatek

Interni standard

$$m_{IS,st} = K_{IS,st} * A_{IS,st}$$

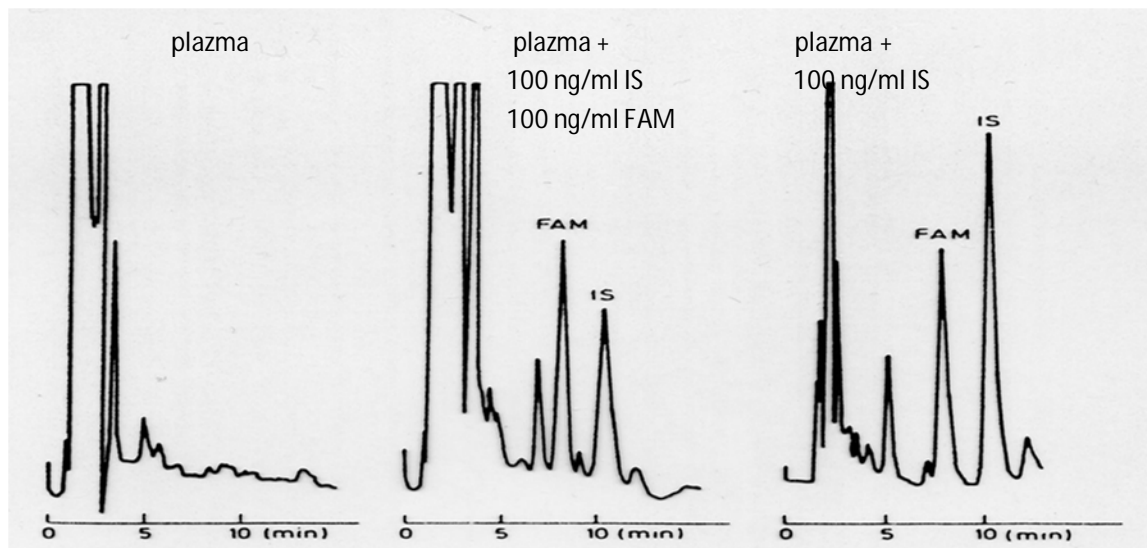
$$K_{A/IS} = \frac{K_{A,st}}{K_{IS,st}} = \frac{m_{A,st} * A_{IS,st}}{m_{IS,st} * A_{A,st}}$$

$$m_{A,st} = K_{A,st} * A_{A,st}$$

$$m_{A,vz} = \frac{m_{IS,vz} * A_{A,vz} * K_{A/IS}}{A_{IS,vz}} = \frac{m_{A,st} * A_{A,vz} * A_{IS,st}}{A_{A,st} * A_{IS,vz}}$$

Primer internega standarda: določevanje famotidina

$$A_{FAM,st} = 4320$$

$$A_{FAM,vz} = 4365$$

$$A_{IS,st} = 6015$$

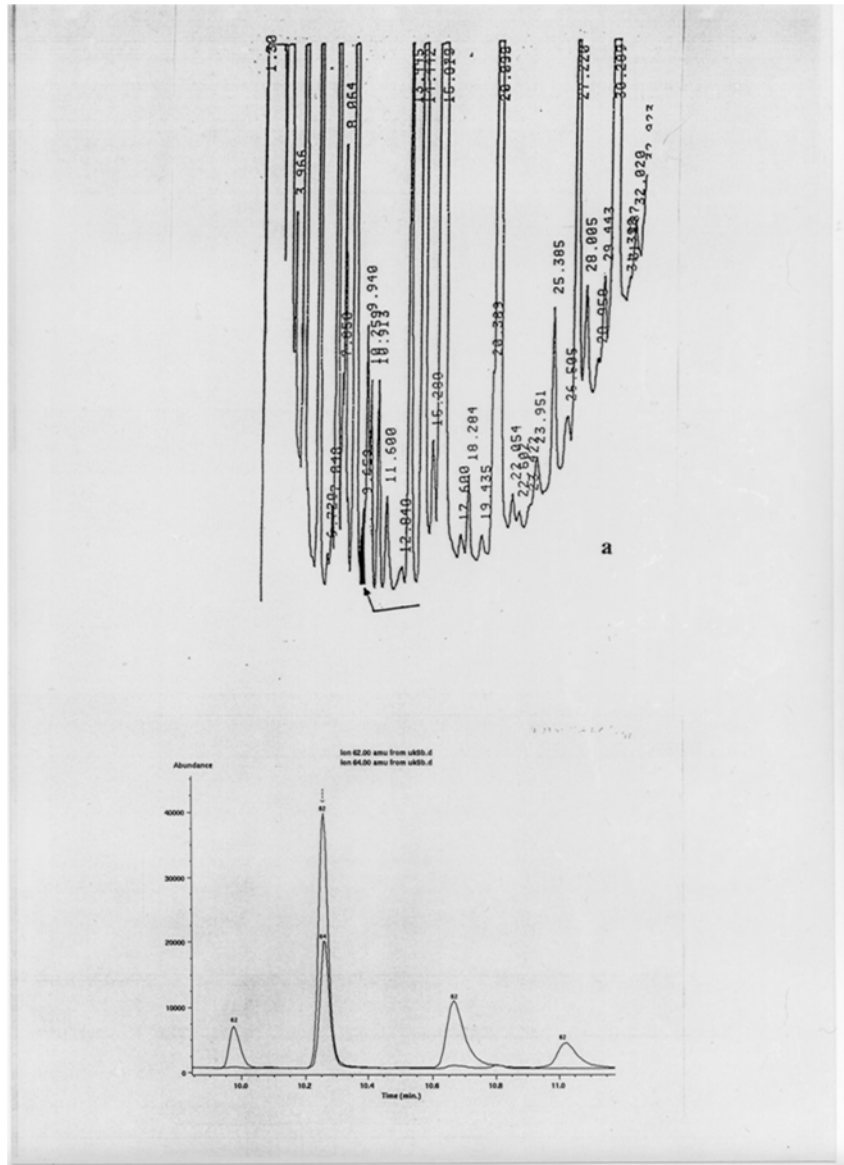
$$A_{IS,vz} = 11015$$

$$m_{FAM,vz} = \frac{m_{FAM,st} * A_{FAM,vz} * A_{IS,st}}{A_{FAM,st} * A_{IS,vz}} = \frac{100 * 4365 * 6015}{4320 * 11015} = 55.2 \text{ ng / ml}$$

Izotopsko razredčenje

Potrebna je uporaba MS detektorja.

Uporablja se označene spojine s stabilnimi izotopi ^{18}O , ^{13}C , ^{15}N , ^{34}S .

Kvantitativno vrednotenje kromatogramov

- Identifikacija na osnovi retencijskih časov je zadostna tehnika pri ciljani analizi, pri neciljani analizi pa je potrebna sklopitev s strukturno selektivnimi detektorji.
- Pri HPLC tehniki je možno delo z eksternim standardom, pri plinski kromatografiji pa je potrebno uporabiti interni standard zaradi napak pri injiciranem volumnu.
- Pri bolj zahtevnih analiznih postopkih z dolgotrajno pripravo vzorca je uporaba internega standarda nujna.